

Konferencja zorganizowana w roku 2013 przez Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego poświęcona była rozważaniom nad rolą książki i biblioteki w procesie komunikacji społecznej. Tytuł konferencji jednoznacznie nawiązywał do dzieła Karola Głombiowskiego wydane w 1980 r. Intencją organizatorów było bowiem upamiętnienie setnej rocznicy urodzin Profesora. Obrady, trwające od 4 do 6 grudnia, stały się okazją do przypomnienia stawianych przez niego pytań oraz zastanowienia się nad miejscem, jakie zajmuje książka wśród współczesnych środków przekazu, a także rozpatrzenia wpływu ewoluujących modeli komunikacyjnych na działalność bibliotek.

Sesja specjalna, rozpoczynająca konferencję, została w całości poświęcona Profesorowi Karolowi Głombiowskiemu. Jako pierwsza gości powitała dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego dr hab. Bożena Koredczuk, prof. UWr. Głosem otwierającym konferencję było również wystąpienie prodziekana Wydziału Filologicznego dr hab. Igora Borkowskiego, prof. UWr, który wspólnie z przedmówczynią jednej z sal Instytutu nadał imię Karola Głombiowskiego.

Serię referatów rozpoczął prof. dr hab. Krzysztof Migoń przemówieniem

---

Konferencja naukowa „Książka i biblioteka w procesie komunikacji społecznej. W setną rocznicę urodzin Profesora Karola Głombiowskiego” (Wrocław, 4–6 grudnia 2013 r.)

DOI: 10.12775/TSB.2014.015

---

zatytułowanym „Karol Głombiowski o książce i nauce o książce”. Nakreślił w nim sylwetkę Profesora jako filologa klasycznego, bibliotekarza oraz bibliologa. Przywołując idee wyznawane i popularyzowane przez Mistrza, wskazał na ich ponadczasowy wymiar. Podkreślił również, jak ważna w procesie kształcenia przyszłych bibliotekarzy jest wiedza w zakresie teorii książki i bibliologii. Jako druga głos zabrała prof. dr hab. Irena Socha. W wystąpieniu nawiązała do poglądów Profesora Głombiowskiego, który twierdził, że nauka o książce jest również nauką o człowieku. Analiza zakresów badań praktyk lekturowych podejmowanych przez literaturoznawców i bibliologów w pracach historycznych realizowanych w ostatnim 13-leciu pozwoliła stwierdzić, że bibliologia w największym stopniu syntezuje wiedzę pozostałych nauk. Uwzględniła zarazem postawy odbiorcze czytelnika, aspekty społecznej komunikacji oraz zjawiska

kultury symbolicznej. Dr hab. Bożena Koredczuk przedstawiła Karola Głombiowskiego jako twórcę wrocławskiej szkoły bibliologicznej. Wskazała, że zapoczątkowany przez Profesora nurt funkcjonalny w badaniach księgoznawczych jest kontynuowany przez kolejne pokolenia badaczy. Prof. Gabriela Žibritová w swym wystąpieniu opisała współpracę katedr bibliotekoznawstwa Polski, Czechosłowacji i Węgier w końcu lat 60. XX w. Szczególną uwagę poświęciła teoriom Karola Głombiowskiego i jego wpływowi na słowackie środowisko naukowe oraz późniejszą współpracę z Instytutem Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa we Wrocławiu. Dr Danuta Wańka dokonała analizy cytowań prac Karola Głombiowskiego w artykułach opublikowanych w latach 1987–2012 na łamach wybranych polskich czasopism naukowych. Analiza obejmowała rozkład liczbowy cytowań w poszczególnych latach, cytujących autorów oraz ich przynależność do konkretnych ośrodków naukowych. Mgr Karina Nabałczyk zaprezentowała bibliometryczne studium przypadku „Problemów historii czytelnictwa” autorstwa Karola Głombiowskiego. Referat ten stanowił próbę podjęcia badań nad wpływem książki naukowej poprzez wyłonienie kręgu autorów i przywoływanych przez Profesora „pionierskich” prac.

Pierwszy dzień obrad zakończył się wspomnieniami o Karolu Głom-

biowskim. Podczas kolejnych dni konferencji referaty wygłoszone zostały w ośmiu sesjach. Część z nich odbywała się równolegle.

Sesja pierwsza poświęcona została historycznemu aspektowi książki i biblioteki w procesie komunikacji społecznej, mieszcząc w sobie trzy referaty. W pierwszym wystąpieniu dr hab. Anna Gruca przybliżyła zagadnienie książki dla ludu przełomu XIX i XX w. w opinii środowisk katolickich. Głównymi powodami podjęcia dyskusji przez kler była walka z analfabetyzmem, propagowanie czytelnictwa ludności wiejskiej, krzewienie świadomości narodowej i wychowanie patriotyczne. Obok oceny całego piśmiennictwa dla tej warstwy społecznej wyróżniła również pojedyncze oceny (np. w recenzjach, katalogach) konkretnych tytułów czy autorów. Dr hab. Ewa Andrysiak, prof. UŁ skupiła się na wzmiankach o książce i prasie zamieszczanych na łamach „Kalendarza Informatora na Województwo Łódzkie”, uznając je za element systemu komunikacji społecznej w okresie międzywojennym. W wystąpieniu wykorzystała bogaty materiał źródłowy, prezentując kalendarz jako źródło informacji i środek komunikacji. Dr hab. Ryszard Nowicki, prof. UKW wskazał na rolę zbiornic księgozbiorów zabezpieczonych w powojennej ochronie zbiorów bibliotecznych w Polsce. Źródłem były materiały archiwalne, które pozwoliły

ukazać trudności, zadania oraz rezultaty pracy powojennych zbiornic.

Społeczne konteksty funkcjonowania książki stanowiły temat przewodni drugiej sesji. Dr Agnieszka Chamerna-Nowak ukazała rolę Rady Czytelnicstwa i Książki w upowszechnianiu czytelnictwa w latach 50. XX w. w Polsce. Podstawą wystąpienia były dokumenty źródłowe z działalności owej rady. Referat dr Małgorzaty Czerwińskiej dotyczył osób z niepełnosprawnością intelektualną w świecie książek i bibliotek. Odwołując się do teorii Karola Głombiowskiego, omówiła problem czytelnictwa osób niepełnosprawnych oraz spełniania przez biblioteki funkcji rehabilitacyjnej i inkluzyjnej. Ostatni referat w tej sesji wygłosiła mgr Agnieszka Maroń, zwracając uwagę słuchaczy na kwestię edukacyjnej książki obrazkowej jako narzędzia w procesie nauczania. Charakteryzując polski rynek książki edukacyjnej, przybliżyła termin *new nonfiction*, który jest nowym typem książki edukacyjnej – atrakcyjnej wizualnie i angażującej odbiorcę w sferze tekstowej i graficznej.

Kolejną sesję poświęcono problematyce książki w procesie komunikacji narodowej i regionalnej. Dr Izabela Lis-Wielgosz ukazywała losy staroserbkiej książki rękopiśmiennej w kontekście zniewolenia terenów serbskich przez Turków. Ówczesna księga przed-

stawiona została jako specyficzny nośnik idei i wartości, element integrujący wspólnotę oraz umacniający średnio-wieczny system literacki, kulturowy i społeczny. Zmieniające się w XX w. tendencje w wydawaniu w Irlandii publikacji w języku irlandzkim były przedmiotem rozważań dr Anny Ciśło. Zobrazowanie zapotrzebowania na książkę irlandzką pozwoliło przedstawić ją jako ważny czynnik odradzającej się kultury i wskaźnik polityki rządów Irlandii w stosunku do języka narodowego. Dr Zbigniew Gruszka podjął problematykę książki regionalnej. W swoim wystąpieniu rozważał rolę i znaczenia dla lokalnej społeczności publikacji poświęconych Wałbrzychowi, a także zaproponował określenie ich mianem waldenburgianów.

W trakcie konferencji podjęto też tematykę reklamy i promocji książki. Dr Grzegorz Nieć przedstawił kierunki przemian w ostatnim ćwierćwieczu polskich antykwarycznych aukcyjnych katalogów oraz wpływ obcych wzorców na ich kształt. Problematykę promocji książki na łamach dzienników nakreśliła dr Evelina Kristanova. Zaprezentowała wyniki ankiety, jakiej zostali poddani studenci uczelni łódzkich w celu dowiedzenia się, czy sięgają po prasę codzienną zarówno ogólnopolską, jak i lokalną oraz jak oceniają zamieszczane w niej informacje o książkach. Mgr Dariusz Kardela za-

poznał uczestników konferencji z perswazyjnymi zabiegami językowymi wykorzystywanymi w reklamie książki, bazującymi na wpływie społecznym i presupozycji. Sposoby wywierania wpływu zobrazował przykładami zaczerpniętymi z czasopism wydawanych przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. W referacie „Czego autor nie miał na myśli: okładki «Lolity» Vladimira Nabokova” mgr Anna Pilińska wskazała, w jaki sposób graficzne zasugerowanie kontrowersyjnych treści utworu może utrwalić tę powierzchowną i zarazem najpopularniejszą interpretację powieści. Wypowiedź uzupełniła prezentacja okładek poszczególnych wydań oraz projektów czytelników utworu.

Sesja piąta poświęcona była meandrom współczesnej bibliologii i obejmowała trzy wystąpienia. W pierwszym referacie dr Jacek Ladrucki skupił się na antropologicznych wątkach bibliologii w pracach naukowych Janusza Dunina. Odnajdywanie tych śladów uznał za przykład poszukiwania granic współczesnych badań księgoznawczych oraz ważny głos w dyskusji o tożsamość nauk bibliologicznych. Mgr Renata Osiewała ukazała historyczne uwarunkowanie miejsca książki i biblioteki w społeczeństwie wiedzy i informacji w XXI w. Przechodząc przez kolejne okresy historyczne, zaprezentowała zmieniające się funkcje

bibliotek i książek, aby wskazać współczesną transformację formy książki i jej miejsca w społeczeństwie informacyjnym.

Współczesna biblioteka w procesie komunikacji stanowiła temat sesji szóstej, która obejmowała pięć wystąpień. Dr hab. Małgorzata Federowicz-Kruszewska przybliżyła temat odpowiedzialności społecznej organizacji w działalności bibliotek. W referacie skupiła się na przykładach bibliotek zagranicznych, zaznaczając, że w Polsce takie działania współcześnie również są możliwe, a nawet wskazane. Dr hab. Tomasz Kruszewski na przykładzie bogatego materiału ilustracyjnego omówił problem *designu* instytucji kultury, jakimi są biblioteki. Ponadto wskazał, jak można zwiększyć atrakcyjność takich miejsc, pozwalając zadomowić się w nich użytkownikom. Mgr inż. Grażyna Piotrowicz w ujęciu teoretycznym ukazała kształtowanie się modeli komunikacyjnych we współczesnych bibliotekach akademickich oraz ich wpływ na te placówki. Temat biblioteki 2.0 podjął dr Michał Zając. W referacie zaprezentował idee oraz dowody świadczące o schyłku tego zjawiska. Dr Maja Wojciechowska przedstawiła zmiany i rozwój koncepcji marketingu relacji w badaniach bibliotekoznawczych. Duży nacisk położyła na świadome zarządzanie klientami i ich obsługą w celu zbudowania lojalnej

grupy stałych klientów przedsiębiorstwa przez zaspokajanie i przekraczanie ich oczekiwań oraz indywidualnych preferencji.

Problematyce przemian funkcji i usług bibliotecznych poświęcono trzy wystąpienia. Dr Anna Jabłońska zapoznała uczestników konferencji z zagadnieniem wymiany zagranicznej i krajowej. Wskazała, jak istotnym źródłem wpływu jest ona dla Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, zwłaszcza w zakresie gromadzenia silesiaków i lusatików. Wpływ wykorzystania nowatorskich elektronicznych usług w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu na jej wizerunek zaprezentowała mgr Monika Theus. Wskazała na popularność usług *libsmart copy* i *libsmart payment* wśród użytkowników biblioteki. Dr Wanda Matras-Mastalerz przedstawiła projekt „Szkoła @ktywnego Seniora”, w którego realizację włączają się również biblioteki, jako okazję do budowania międzypokoleniowego dialogu.

Ostatnia sesja poświęcona została formom i narzędziom komunikacji bibliotecznej. Mgr Justyna Jerzyk Wojtecka omówiła nowe kanały komunikacji, z których korzystają pracownicy Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w kontaktach z użytkownikami. Analiza bieżącej korespondencji elektronicznej oraz pytań zadanych za pomocą komunikatorów internetowych, portali społecznościowych i szkoleń

e-learnigowych pozwoliła jej wskazać, jak duży wpływ na strukturę przekazu mają wykorzystywane w tym celu narzędzia. Wyniki sondażu diagnostycznego przeprowadzonego w wybranych bydgoskich szkołach, dotyczącego roli biblioteki szkolnej w procesie komunikacji społecznej, zaprezentowała dr Katarzyna Domańska. Natomiast zagadnienie działań promocyjno-marketingowych prowadzonych przez biblioteki stanowiło przedmiot wystąpienia dr Magdaleny Józefy Cyrklaff. Prelegentka zapoznała słuchaczy z możliwościami promocji czytelnictwa za pomocą najbardziej wpływowych mediów społecznościowych.

Wygłoszone w trakcie konferencji referaty stały się przyczynkiem do dyskusji. Zainicjowały rozważania nad tym, czy książka nadal jest jednym z podstawowych narzędzi wymiany myśli ludzkiej, czy drzemie w niej jeszcze potencjał komunikacyjny, czy też zastąpiły ją już nowe środki przekazu. Konferencja umożliwiła również refleksję nad rolą bibliotek jako miejsc rozwijania kultury czytelniczej, medialnej i informacyjnej oraz nad sposobami kształtowania się w nich modeli komunikacyjnych zarówno na przestrzeni wieków, jak i współcześnie.

Renata Piotrowska, Dariusz Kardela
*Instytut Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu
Wrocławskiego*